

คอลัมน์ "หอคอยส่องโลก"

Financial Day ฉบับวันพุธที่ 20 กันยายน 2538

แบบจำลอง EI Monte

รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์

ผมฟังรายงานข่าวของสถานีวิทยุ Voice of America (= VOA) ซึ่งสัมภาษณ์คนงานไทยแห่งโรงงานนรก EI Monte ด้วยความหดหู่ใจ คนงานเหล่านี้ให้สัมภาษณ์ปนเสียงสะอื้น บางคนมาจากภาคอีสาน บางคนมาจากภาคกลางของประเทศไทย ทุกคนให้สัมภาษณ์เหมือนกันว่า คิดผิดที่เดินทางไกลไปทำงานถึงสหรัฐอเมริกา โดยหวังว่าจะได้ค่าจ้างสูง ซึ่งจะช่วยบรรเทาทุกข์เชิงของครอบครัว แต่ความเป็นจริงแห่งชีวิตหาได้เป็นเช่นนั้นไม่ ทุกคนกล่าวเตือนเพื่อนร่วมชาติและเพื่อนร่วมเพศเป็นเสียงเดียวกันว่า อย่าได้เชื่อคำชักชวนให้ไปทำงานต่างประเทศ โดยมีค่าจ้างระดับสูงเป็นเครื่องล่อเป็นอันขาด หากมิใช่เป็นเพราะหลงเชื่อคำล่อลวง เช่นว่านี้ คงมีต้องทนทุกข์อยู่ในโรงงานนรกอย่างแสนสาหัส

คนงานไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งแรงงานสตรีที่เดินทางไปทำงานในโรงงานผลิตเครื่องแต่งกายในมลรัฐแคลิฟอร์เนียมีเป็นเรือนพันเป็นอย่างน้อย ไม่น่าเชื่อว่าเจ้าหน้าที่สถานเอกอัครราชทูตอเมริกันประจำประเทศไทยจะไม่ระแคะระคายเกี่ยวกับเรื่องนี้ ในเมื่อข่าวการแสวงหากองงานไป 'ซูดทอง' ในแคลิฟอร์เนียปรากฏอย่างหนาหู คนงานเหล่านี้จะเดินทางไปในฐานะนักท่องเที่ยวในเบื้องต้น บ้างก็ไปทำงานในโรงงานที่ถูกกฎหมาย โดยที่บางคนก็ขอใบอนุญาตในการทำงาน (work permit) โดยถูกต้องในภายหลัง แต่คนงานจำนวนมากลักลอบเข้าไปทำงานในโรงงานที่ผิดกฎหมาย ในกรณีที่เป็นการล่อลวงดังเช่นโรงงานนรกแห่ง EI Monte คนงานจะถูกจับหนังสือเดินทาง และต้องทำงานใช้คืนค่าเดินทางแก่เจ้าของโรงงาน

ในทันทีที่คนงานก้าวสู่โรงงานนรกแห่ง EI Monte สิทธิและเสรีภาพก็หมดสิ้นไป นิตยสาร *The Economist* (August 12, 1995) เสนอรายงานว่า ตัวโรงงานซึ่งด้วยลวดหนามเพื่อป้องกันมิให้คนงานออกนอกโรงงาน คนงานที่ถูกจับได้ขณะพยายามหนีจะถูกทำร้ายทุบตี บทสัมภาษณ์ทางสถานีวิทยุ VOA ช่วยให้เราทราบว่า เจ้าของโรงงานเคยจัดงานเลี้ยงวันขึ้นปีใหม่ นอกโรงงานบ้างเหมือนกัน แต่คนงานจะถูกกวาดต้อนขึ้นรถที่ติดฟิล์มกรองแสงหนาทึบ และทุกคนต้องผูกผ้าปิดตา เพื่อมิให้จำถนนหนทางได้ เมื่องานเลี้ยงสิ้นสุด ก็จะถูกกวาดต้อนขึ้นรถเช่นเดียวกับขาไป

ในด้านความเป็นอยู่ คนงานต้องนอนกับพื้นภายในโรงงานนั่นเอง อาหารการกินต้องซื้อจากเจ้าของโรงงาน และต้องจ่ายค่าซักรีดแก่เจ้าของโรงงานด้วย ในด้านสภาพการทำงาน คนงานถูกบังคับให้ทำงานสัปดาห์ละ 7 วัน และอาจต้องทำงานถึงวันละ 17 ชั่วโมง โดยได้รับค่าจ้างชั่วโมงละ 1.60 ดอลลาร์ ในขณะที่อัตราค่าจ้างขั้นต่ำตกชั่วโมงละ 4.25 ดอลลาร์ สภาพความเป็นอยู่และสภาพการทำงานดังกล่าวนี้ ทำให้ *The Economist* ไม่ลังเลที่จะตีตราว่าเป็นแรงงานทาส

เจ้าหน้าที่กระทรวงแรงงานอเมริกันหลายโรงงานนรกแห่ง El Monte เมื่อวันที่ 2 สิงหาคม 2538 ในอีกสองสัปดาห์ต่อมา ก็สามารถหลายโรงงานลักษณะเดียวกันอีก 3 โรง ซึ่งพบคนงานไทยในโรงงานเหล่านี้ด้วย

ขบวนการสิทธิมนุษยชนและชมรมคนไทยในสหรัฐอเมริกาเข้าไปช่วยโอบอุ้มคนงานไทยเหล่านี้ คนงานบางคนแสดงความซาบซึ้งผ่านสถานีวิทยุ VOA ที่ได้รับความอบอุ่นแห่งชีวิตชนิดที่ไม่เคยได้รับมาก่อนเลยเมื่อย่างก้าวสู่สหรัฐอเมริกา และแล้วการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมก็เริ่มต้นขึ้นเมื่อต้นเดือนกันยายน 2538 เมื่อคนงานไทยเหล่านี้ฟ้องเจ้าของโรงงานในข้อหากักขังและหน่วงเหนี่ยวของจำ บังคับใช้แรงงาน ละเมิดสิทธิและเสรีภาพ และละเมิดสิทธิแรงงาน โดยเรียกร้องค่าเสียหายวันละ 10,000 ดอลลาร์ต่อคน

การฟ้องร้องจะขยายต่อไปยังผู้รับซื้อสินค้าที่ผลิตโดยผิดกฎหมายเหล่านี้ เจ้าหน้าที่กระทรวงแรงงานและกระทรวงยุติธรรมอเมริกันกำลังสะสางเอกสารที่ยึดได้จากโรงงานนรกเหล่านี้ และพบโยงใยว่า เสื้อผ้าที่ผลิตได้ถูกส่งไปยังห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่ ดังเช่น Mervyn's, Montgomery Ward, Disney, J.C. Penney และ Bloomingdale หากมีหลักฐานชัดเจนว่า ห้างสรรพสินค้าเหล่านี้รับซื้อสินค้าที่ผลิตโดยผิดกฎหมายก็ต้องถูกดำเนินคดีทั้งทางแพ่งและอาญาด้วย

แบบจำลอง El Monte เป็นแบบจำลองการผลิตที่ปรากฏโดยทั่วไปในโลกที่สามในประเทศด้อยพัฒนาที่ไม่มีการคุ้มครองสิทธิแรงงาน แรงงานที่ไม่มีทางเลือกมักจะถูกปฏิบัติไม่แตกต่างจากทาส ไม่เพียงแต่จะมีการจ่ายค่าจ้างในระดับพอประทังชีวิต ชั่วโมงการทำงานยาวนานจนทำลายสุขภาพร่างกาย และสภาพความเป็นอยู่ในโรงงานอันต่ำทรามเท่านั้น หากทว่ายังมีการกักขังหน่วงเหนี่ยวแรงงานอีกด้วย

ในกรณีของประเทศไทย การใช้แรงงานเยี่ยงทาสปรากฏในภาคเกษตรกรรมก่อนที่จะเคลื่อนย้ายสู่ภาคหัตถอุตสาหกรรม เมื่อการเพาะปลูกพืชไร่ขยายตัวเมื่อกว่าสามทศวรรษที่แล้ว แรงงานทาสปรากฏในไร่ขนาดใหญ่บนนาชนิด ไม่ว่าจะป็นไร่ยาสูบ ไร่ข้าวโพด ไร่มันสำปะหลัง และไร่อ้อย แรงงานที่พยายามหลบหนีออกจากไร่นาเหล่านี้มักจะถูกจับกลับแก่ชีวิต

ความป่าเถื่อนเป็นหลักการพื้นฐานในการจัดระเบียบสังคม ทั้งไม่มีข้อสงสัยใดๆว่า เจ้าของไร่นาเหล่านี้คือเจ้าพ่อภุมรินทร์ในความหมายดั้งเดิม

รายงานข่าวเกี่ยวกับการใช้แรงงานทาสในภาคเกษตรกรรมปรากฏอย่างแพร่หลายในยุคจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ แต่ไม่เป็นที่แน่ชัดว่า การเปลี่ยนแปลงสภาพการจ้างงานในภาคเกษตรกรรมในเวลาต่อมาเกิดจากการรายงานข่าวดังกล่าวนี้หรือไม่ ข้อที่ประจักษ์แจ้งก็คือ ยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมตามหลังการมาถึงอำนาจของจอมพลสฤษดิ์ ซึ่งขยายโอกาสในการเลือกให้แก่ประชาชน รวมทั้งเจ้าพ่อด้วย ชาวคราวเกี่ยวกับการใช้แรงงานทาสในการเพาะปลูกพืชไร่ขนาดใหญ่ค่อยๆจางหายไป โดยที่แบบจำลอง El Monte เคลื่อนย้ายไปสู่ภาคหัตถอุตสาหกรรม การใช้แรงงานทาสในภาคหัตถอุตสาหกรรมปรากฏเป็นข่าวแทน

การเติบโตทางเศรษฐกิจและมาตรฐานการครองชีพที่สูงขึ้น มีส่วนเขยิบมาตรฐานแรงงาน (labour standards) อยู่บ้าง แต่เป็นไปอย่างเชื่องช้ายิ่ง ส่วนสำคัญเป็นเพราะแรงต้านทานจากกลุ่มทุนและความไร้ประสิทธิภาพของระบบราชการ แม้ว่าการกระทำทารุณกรรมต่อแรงงานจะลดทอนลงไปมาก แต่การใช้แรงงานเยี่ยงทาสยังคงดำรงอยู่ ชั่วโมงการทำงานอันยาวนานโดยปราศจากการพักผ่อนเท่าที่ควรก็ดี ความไม่สามารถในการคุ้มครองแรงงานทั้งในด้านความปลอดภัยและสุขภาพอนามัยก็ดี การไม่ใส่ใจในการบังคับให้นายจ้างจัดสวัสดิการพื้นฐานแก่ลูกจ้างก็ดี และความสามารถที่จะบังคับใช้กฎหมายค่าจ้างขั้นต่ำอย่างมีประสิทธิภาพก็ดี เหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นประจักษ์พยานของการทุจริตแรงงานทั้งสิ้น

นายทุนไทยจำนวนไม่น้อยเติบโตใหญ่จากการทุจริตแรงงานและคุ้นเคยกับการแสวงหาส่วนเกินทางเศรษฐกิจจากการทุจริตแรงงาน บางคนลดทอนการทุจริตแรงงานลงเมื่อฐานะดีขึ้น แต่หลายคนยังคงเอาเปรียบเพื่อนมนุษย์ กระบวนการโลกาภิวัตน์เปิดช่องให้การทุจริตแรงงานขยายไปสู่แรงงานต่างชาติ เพราะบัดนี้มีแรงงานต่างชาติที่ไร้ทางเลือกอพยพเข้ามาให้ทุจริต ไม่ว่าจะแรงงานพม่า บังคลาเทศ กะเหรี่ยง จีนฮั่น ลาว และกัมพูชา

ผู้คนจำนวนไม่น้อยวาดฝันว่า การทุจริตแรงงานจะผันแปรผกผันกับลำดับขั้นการพัฒนาเศรษฐกิจ กล่าวคือ เมื่อฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น การทุจริตแรงงานจะลดลง แต่พลังการแข่งขันในระบบทุนนิยมกลับทำให้การทุจริตแรงงานยังคงดำรงอยู่ต่อไป ผู้ผลิตจำนวนไม่น้อยอ้างความได้เปรียบเชิงแข่งขัน (Competitive advantage) ในตลาดด้วยการทุจริตแรงงาน ซึ่งเป็นการเอาเปรียบผู้อื่น เพราะผู้ผลิตที่ปฏิบัติต่อแรงงานตามมาตรฐานที่กำหนดโดยกฎหมายย่อมเสียเปรียบผู้ผลิตที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมายแรงงาน

แบบจำลอง El Monte ช่วยตอกย้ำว่า การทุจริตแรงงานมิได้มีเฉพาะแต่ประเทศในโลกที่สามเท่านั้น แม้ประเทศที่พลังเศรษฐกิจทุนนิยมรุดหน้าดังเช่นสหรัฐอเมริกา ก็ยังคงมี

นายทุนที่ต้องการแสวงหาส่วนเกินทางเศรษฐกิจจากการขูดรีดแรงงาน มิฉะนั้นโรงงานนรกแห่ง El Monte จะไม่สามารถผุดขึ้นในสหรัฐอเมริกาได้

ในช่วงเวลาทศวรรษเศษที่ผ่านมาเอง โรงงานผลิตเครื่องแต่งกายผุดขึ้นในมลรัฐแคลิฟอร์เนียตอมนได้เป็นจำนวนมาก จนแคลิฟอร์เนียกลายเป็นแหล่งผลิตเสื้อผ้าใหญ่ยิ่งกว่ามลรัฐนิวยอร์กเสียอีก สำนักข่าว Agence France - Presse (AFP) รายงานว่า ในอาณาบริเวณรอบๆ นครลอสแอนเจลีสมีโรงงานเสื้อผ้าไม่น้อยกว่า 4,000 โรง ซึ่งว่าจ้างคนงานประมาณ 100,000 คน เกือบทั้งหมดเป็นแรงงานอพยพจากเอเชียและละตินอเมริกา โรงงานขนาดเล็กเหล่านี้ทำสัญญารับช่วง (subcontracting) จากโรงงานขนาดใหญ่อีกทอดหนึ่ง บ้างก็รับจ้างสอยกระดุม บ้างก็รับจ้างตัดคอปก และบ้างก็รับจ้างตัดเย็บ แรงงานอพยพเหล่านี้ได้รับการปฏิบัติต่ำกว่ามาตรฐานแรงงานตามกฎหมายอเมริกัน โดยที่จำนวนไม่น้อยเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมาย